

NACRT ZAKONA O ZAŠTITI PRAVA PACIJENATA

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuju se prava pacijenata prilikom korišćenja zdravstvene zaštite, način ostvarivanja i način zaštite tih prava, kao i druga pitanja u vezi sa pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata.

Član 2.

Pacijentom u smislu ovog zakona, smatra se svaka osoba, bolesna ili zdrava, koja zatraži ili kojoj se pruža zdravstvena usluga radi očuvanja i unapređenja zdravlja, sprečavanja, suzbijanja i ranog otkrivanja bolesti, povreda i drugih poremećaja zdravlja i blagovremenog i efikasnog lečenja i rehabilitacije.

Član 3.

Svakom pacijentu se garantuje jednako pravo na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu u skladu sa njegovim zdravstvenim stanjem, opšteprihvaćenim stručnim standardima i etičkim načelima, u najboljem interesu pacijenta i uz poštovanje njegovih ličnih stavova.

Ostvarivanje prava iz stava 1. ovog člana zasniva se na partnerskom odnosu pacijenta kao primaoca zdravstvenih usluga i zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika kao davaoca zdravstvenih usluga.

Partnerski odnos iz stava 2. ovog člana podrazumeva međusobno poverenje i poštovanje između pacijenta i zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika na svim nivoima zdravstvene zaštite, kao i pravima i obavezama partnera u ovom odnosu.

Član 4

Ovaj zakon primenjuje se i na strane državljane koji ostvaruju zdravstvenu zaštitu u Republici Srbiji, u skladu sa zakonom i zaključenim međunarodnim sporazumima.

Član 5.

Ovaj zakon primenjuje se na zdravstvene ustanove, druge oblike zdravstvene službe (u daljem tekstu: privatna praksa), druga pravna lica za koja je posebnim zakonom predviđeno da obavljaju i određene poslove iz zdravstvene delatnosti i zdravstvenog osiguranja kao i na zdravstvene radnike i zdravstvene saradnike.

II. LJUDSKA PRAVA I VREDNOSTI U ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI I PRAVA PACIJENATA

1) Ljudska prava i vrednosti u zdravstvenoj zaštiti

Član 6.

Svaki građanin ima pravo da zdravstvenu zaštitu ostvaruje uz poštovanje najvišeg mogućeg standarda ljudskih prava i vrednosti, odnosno ima pravo na fizički i psihički integritet i na bezbednost njegove ličnosti, kao i na uvažavanje njegovih moralnih, kulturnih, religijskih i filozofskih ubeđenja.

Svako dete do navršenih 18 godina života ima pravo na najviši mogući standard zdravlja i zdravstvene zaštite.

2)Prava pacijenata

Pravo na dostupnost zdravstvene zaštite

Član 7.

Svaki pacijent ima pravo na dostupnu zdravstvenu zaštitu u skladu sa zdravstvenim stanjem, a u granicama materijalnih mogućnosti sistema zdravstvene zaštite.

U postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite pacijent ima pravo na jednak pristup zdravstvenoj službi, bez diskriminacije, u odnosu na finansijske mogućnosti, mesto stanovanja, vrstu oboljenja ili vreme pristupa zdravstvenoj službi.

Pravo na informacije

Član 8.

Svaki pacijent ima pravo na sve vrste informacija o stanju zdravlja, zdravstvenoj službi i načinu kako je koristi, kao i na sve informacije koje su na osnovu naučnih istraživanja i tehnoloških inovacija dostupne.

Pravo na obaveštenje

Član 9.

Svaki pacijent ima pravo da od nadležnog zdravstvenog radnika blagovremeno dobije obaveštenje koje mu je potrebno kako bi doneo odluku da pristane ili ne pristane na predloženu medicinsku meru.

Obaveštenje treba da obuhvati:

- 1) dijagnozu i prognozu bolesti;
- 2) kratak opis, cilj i korist od predložene medicinske mere, vreme trajanja i moguće posledice preduzimanja odnosno ne preduzimanja predložene medicinske mere;
- 3) vrstu i verovatnoću mogućih rizika, bolne i druge sporedne ili trajne posledice;

4) alternativne metode lečenja;

5) moguće promene pacijentovog stanja posle preduzimanja predložene medicinske mere, kao i moguće nužne promene u načinu života pacijenata;

6) dejstvo lekova i moguće sporedne posledice tog dejstva.

Obaveštenje iz st. 1. i 2. ovog člana nadležni zdravstveni radnik dužan je dati pacijentu i bez traženja.

Obaveštenje daje nadležni zdravstveni radnik usmeno i na način koji je razumljiv pacijentu, vodeći računa o njegovoj starosti, obrazovanju i emocionalnom stanju. Ako pacijent ne poznaje jezik koji je u službenoj upotrebi na teritoriji zdravstvene ustanove, mora mu se obezbediti prevodilac u skladu sa propisima o službenoj upotrebi jezika i pisma, a ako je pacijent gluvonem, mora mu se obezbediti tumač.

Svaki pacijent se može odreći svog prava na obaveštenje, osim obaveštenja o tome da je predložena medicinska mera potrebna i da nije bez znatnog rizika, odnosno da je rizično njeno ne preduzimanje.

Nadležni zdravstveni radnik može, izuzetno, prećutati dijagnozu, tok predložene medicinske mere i njene rizike, ili obaveštenje o tome umanjiti, ako postoji ozbiljna opasnost da će obaveštenjem znatno naškoditi zdravlju pacijenta. U tom slučaju obaveštenje se može dati članu porodice pacijenta.

Svaki pacijent ima pravo na obaveštenje i uvid u troškove lečenja.

U medicinsku dokumentaciju nadležni zdravstveni radnik unosi podatak da je pacijentu, članu porodice, odnosno zakonskom zastupniku dao obaveštenje o podacima iz st. 1. i 2. ovog člana.

Pravo na slobodan izbor

Član 10.

Svaki pacijent ima pravo na slobodan izbor doktora medicine, odnosno doktora stomatologije i zdravstvene ustanove, odnosno slobodan izbor različitih medicinskih procedura, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast zdravstvene zaštite i zakonom kojim se uređuje oblast zdravstvenog osiguranja.

Pravo na privatnost i poverljivost

Član 11.

Svaki pacijent ima pravo na poverljivost svih ličnih informacija koje je saopštio nadležnom zdravstvenom radniku odnosno zdravstvenom saradniku, uključujući i one koje se odnose na njegovo stanje zdravlja i potencijalne dijagnostičke i terapijske procedure, kao i pravo na zaštitu svoje privatnosti tokom sprovođenja dijagnostičkih ispitivanja, posete specijalisti i lečenja u celini.

Zabranjeno je da nadležni zdravstveni radnik, odnosno zdravstveni saradnik, saopšti drugim licima lične podatke o pacijentu iz stava 1. ovog člana.

Pregledu pacijenta i preduzimanju medicinskih mera nad njim mogu prisustvovati samo zdravstveni radnici odnosno zdravstveni saradnici, u skladu sa zakonom.

Pacijent može dati saglasnost i za prisutnost drugih lica prilikom pregleda i preduzimanja medicinskih mera nad njim.

Na izričit zahtev pacijenta, pregledu koji obavlja nadležni doktor medicine odnosno doktor stomatologije, ne mogu prisustvovati drugi zdravstveni radnici odnosno zdravstveni saradnici.

Pravo na samoodlučivanje i pristanak

Član 12.

Svaki pacijent ima pravo da slobodno odlučuje o svemu što se tiče njegovog života i zdravlja, osim u slučajevima kada to direktno ugrožava život i zdravlje drugih lica.

Bez pristanka pacijenta ne sme se, po pravilu, nad njim preduzeti nikakva medicinska mera.

Medicinska mera protivno volji pacijenta, odnosno zakonskog zastupnika maloletnog, odnosno poslovno nesposobnog pacijenta, može se preduzeti samo u izuzetnim slučajevima koji su utvrđeni zakonom i koji su u skladu sa lekarskom etikom.

Član 13.

Svaki pacijent može dati pristanak na predloženu medicinsku meru izričito (usmeno ili pismeno), odnosno prećutno (ako se nije izričito protivio).

Pristanak kome nije prethodilo potrebno obaveštenje u skladu sa članom 8. ovog zakona ne obavezuje, a nadležni zdravstveni radnik koji preduzima medicinsku meru u tom slučaju snosi rizik za štetne posledice.

Pristanak na predloženu medicinsku meru pacijent može opozvati (usmeno ili pismeno) sve dok ne započne njeno izvođenje, kao i za vreme trajanja lečenja, pod uslovima propisanim ovim zakonom.

Pacijent ima pravo da odredi lice koje će u njegovo ime dati pristanak, odnosno koje će biti obavešteno o preduzimanju medicinskih mera, u slučaju da pacijent postane nesposoban da donese odluku o pristanku.

Član 14.

Svaki pacijent ima pravo da predloženu medicinsku meru odbije, čak i u slučaju kada se njome spasava ili održava njegov život.

Nadležni zdravstveni radnik dužan je da pacijentu ukaže na posledice njegove odluke o odbijanju predložene medicinske mere, i da o tome od pacijenta zatraži pismenu izjavu koja se mora čuvati u medicinskoj dokumentaciji, a ako pacijent odbije davanje pismene izjave, o tome će sačiniti službena beleška.

U medicinsku dokumentaciju nadležni zdravstveni radnik upisuje podatak o pristanku pacijenta, odnosno njegovog zakonskog zastupnika na predloženu medicinsku meru, kao i o odbijanju te mere.

Član 15.

Nad pacijentom koji je bez svesti, ili iz drugih razloga nije u stanju da saopšti svoj pristanak, hitna medicinska mera može se preduzeti i bez njegove saglasnosti.

Ako je pacijent bez svesti, ili iz drugih razloga nije u stanju da saopšti svoj pristanak, medicinske mere nad njim u zdravstvenoj ustanovi mogu se preduzeti na osnovu konzilijarnog nalaza.

Ako zakonski zastupnik maloletnog, odnosno poslovno nesposobnog pacijenta nije dostupan, hitna medicinska mera se može preduzeti bez njegove saglasnosti.

Ako se tokom invazivnog operativnog zahvata pojavi potreba za proširenjem operativnog zahvata koji se nije mogao pretpostaviti, prošireni operativni zahvat se može obaviti samo ako je neodložno potreban i vitalno indikovano na osnovu mišljenja zdravstvenih radnika koji učestvuju u tom operativnom zahvatu.

Član 16.

Ako je pacijent maloletan ili je lišen poslovne sposobnosti, medicinska mera nad njim može se preduzeti uz obaveštenje i pristanak njegovog zakonskog zastupnika.

Nadležni zdravstveni radnik koji smatra da zakonski zastupnik pacijenta ne postupa u najboljem interesu deteta, ili lica lišenog poslovne sposobnosti, dužan je da o tome odmah obavesti nadležni organ starateljstva.

Dete koje je navršilo 15. godina života i koje je sposobno za rasuđivanje, može samo dati pristanak na predloženu medicinsku meru.

Nadležni zdravstveni radnik odnosno zdravstveni saradnik dužan je da omogući da maloletni, odnosno poslovno nesposoban pacijent i sam bude uključen u donošenje odluke o pristanku na predloženu medicinsku meru, u skladu sa njegovom zrelošću i sposobnošću za rasuđivanje.

Pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju

Član 17.

Svaki pacijent ima pravo uvida u svoju medicinsku dokumentaciju.

U slučaju kada je pacijent novorođenče ili maloletno lice, odnosno poslovno nesposobno lice, pravo uvida u medicinsku dokumentaciju ima zakonski zastupnik.

Nadležni zdravstveni radnik dužan je da uredno vodi medicinsku dokumentaciju, u skladu sa zakonom, i da evidentira sve medicinske mere koje su preduzete nad pacijentom, a posebno anamnezu, dijagnozu, dijagnostičke mere, terapiju i rezultat terapije, kao i savete date pacijentu.

Članovi porodice pacijenta imaju, izuzetno, pravo uvida u medicinsku dokumentaciju svog člana porodice, ako su ti podaci od značaja za njihovo lečenje.

Dete koje je navršilo 15. godina života i koje je sposobno za rasuđivanje, ima pravo da na svoj pismeni zahtev izvrši uvid u svoju u medicinsku dokumentaciju.

Pravo na poverljivost podataka

o zdravstvenom stanju pacijenta

Član 18.

Podaci o zdravstvenom stanju, odnosno podaci iz medicinske dokumentacije spadaju u podatke o ličnosti i predstavljaju naročito osetljive podatke o ličnosti pacijenta, u skladu sa zakonom.

Podatke iz stava 1. ovog člana dužni su da čuvaju svi zdravstveni radnici odnosno zdravstveni saradnici, kao i druga lica zaposlena u zdravstvenim ustanovama, privatnoj praksi, u drugom pravnom licu koje obavlja zdravstvenu delatnost u skladu sa zakonom, odnosno u organizaciji obaveznog zdravstvenog osiguranja, kao i pravnom licu koje obavlja poslove dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja, kod kojih je pacijent zdravstveno osiguran, a kojima su ti podaci dostupni i potrebni radi ostvarivanja zakonom utvrđenih nadležnosti.

Naročito osetljivim podacima o ličnosti pacijenta smatraju se i podaci o ljudskim supstancama na osnovu kojih se može utvrditi identitet lica od koga one potiču.

Lica iz stava 2. ovog člana, kao i druga lica koja neovlašćeno, odnosno bez pristanka pacijenta ili zakonskog zastupnika, raspolažu podacima iz medicinske dokumentacije u suprotnosti sa ovim članom, i neovlašćeno iznose u javnost te podatke, odgovorni su za odavanje naročito osetljivih podataka, u skladu sa zakonom.

Član 19.

Dužnost čuvanja podataka iz člana 18. stav 1. ovog zakona nadležni zdravstveni radnici odnosno zdravstveni saradnici, kao i druga lica zaposlena kod poslodavaca iz člana 18. stav 2. ovog zakona, mogu biti oslobođeni samo na osnovu pismenog ili drugog jasnog i nedvosmisleno izrečenog pristanka pacijenta, odnosno zakonskog zastupnika, ili na osnovu odluke suda.

Ako je pacijent odnosno zakonski zastupnik pismenom izjavom ili ovlašćenjem overenim kod nadležnog organa, a koje se čuva u medicinskoj dokumentaciji, dao pristanak na saopštavanje podataka o zdravstvenom stanju, nadležni zdravstveni radnik može saopštiti podatke o zdravstvenom stanju pacijenta.

Izuzetno od stava 2. ovog člana, nadležni zdravstveni radnik može saopštiti podatke o zdravstvenom stanju pacijenta punoletnom članu porodice i u slučaju kada pacijent nije dao pristanak na saopštavanje podataka o svom zdravstvenom stanju, ali je saopštavanje tih podataka neophodno radi izbegavanja zdravstvenog rizika za člana porodice.

Član 20.

Pacijent, odnosno njegov zakonski zastupnik na osnovu ovlašćenja overenog kod nadležnog organa, ima pravo na kopiju medicinske dokumentacije, o sopstvenom trošku, osim u slučaju iz člana 9. stav 6. ovog zakona.

Izvodi, odnosno kopije medicinske dokumentacije za umrlag člana porodice mogu se dati punoletnim članovima uže porodice odnosno zakonskom zastupniku na njihov zahtev, radi ostvarivanja zakonom utvrđenih prava.

Podaci iz medicinske dokumentacije, odnosno izvodi tih podataka, kao i kopije medicinske dokumentacije, mogu se dati organu starateljstva, organizaciji obaveznog zdravstvenog osiguranja i pravnim licima koja

obavljaju delatnost dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja za obavljanje poslova utvrđenih zakonom, kao i drugim pravnim licima ako je to propisano zakonom.

Na zahtev nadležnih pravosudnih organa mogu se dati podaci, odnosno izvodi tih podataka, kao i kopije medicinske dokumentacije pacijenta, a izuzetno, može se dati i celokupna medicinska dokumentacija na uvid.

Podaci iz medicinske dokumentacije pacijenta, odnosno iz zdravstvene evidencije koja se vodi u skladu sa zakonom, mogu se dostavljati organu nadležnom za poslove statistike, kao i zdravstvenim ustanovama, koje obavljaju poslove javnog zdravlja, u skladu sa zakonom.

Podaci iz st. 3-5. ovog člana dostavljaju se kaonaročito osetljivi podaci o ličnosti, u skladu sa zakonom.

Član 21.

Dete koje je navršilo 15. godina života i koje je sposobno za rasuđivanje ima pravo na poverljivost podataka koji se nalaze u njegovoj medicinskoj dokumentaciji.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, nadležni zdravstveni radnik i pored zahteva deteta da se informacije o njegovom zdravstvenom stanju ne saopšte njegovom zakonskom zastupniku, dužan je da u slučaju ozbiljne opasnosti po život i zdravlje deteta, iste saopšti zakonskom zastupniku.

Pravo pacijenta nad kojim se vrši medicinsko istraživanje

Član 22.

Medicinsko istraživanje može se preduzimati samo nad punoletnim poslovno sposobnim pacijentom, i samo uz njegov pristanak.

Svaki pacijent pristanak mora dati u pismenom obliku, nakon što je dovoljno obavešten o smislu, cilju, postupcima, očekivanim rezultatima, mogućim rizicima, kao i o neprijatnim pratećim okolnostima istraživanja.

Svaki pacijent mora biti posebno upozoren da je slobodan da učešće u istraživanju odbije i da dati pristanak u svako vreme opozove.

Izuzetno, medicinsko istraživanje može se preduzeti i nad maloletnim licem, ali samo radi njegove neposredne koristi i uz pismeni pristanak njegovog zakonskog zastupnika, koji je prethodno obavešten u smislu stava 2. ovog člana.

Nadležni zdravstveni radnik koji vrši medicinsko istraživanje, dužan je da vodi računa o tome da zaštita života i zdravlja pacijenta uvek ima prednost u odnosu na interes društva i nauke.

Svaki pacijent, koji zbog medicinskog istraživanja pretrpi štetu na svom telu ili zdravlju, ima pravo na naknadu štete u skladu sa zakonom, bez obzira na krivicu.

Zdravstvena ustanova je dužna da, pre početka medicinskog istraživanja, osigura pacijenta koji je podvrgnut medicinskom istraživanju, za slučaj nastanka štete po zdravlje tog lica koja je izazvana medicinskim istraživanjem, u skladu sa zakonom. Zdravstvena ustanova je dužna da zaključi ugovor sa

pacijentom kojim se određuje iznos neophodnih troškova koji pripadaju pacijentu koji učestvuje u medicinskom istraživanju.

Svaki pacijent ima pravo da učestvuje u kliničkom ispitivanju lekova i medicinskih sredstava, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast lekova i medicinskih sredstava.

Etički odbor zdravstvene ustanove, pre početka medicinskog istraživanja, donosi odluku o preduzimanju medicinskog istraživanja nad pacijentima u zdravstvenoj ustanovi.

Zabranjeno je preduzimanje medicinskog istraživanja u privatnoj praksi.

Pravo pacijenta da na sopstvenu odgovornost napusti

stacionarnu zdravstvenu ustanovu

Član 23.

Svaki pacijent ima pravo da na sopstvenu odgovornost napusti stacionarnu zdravstvenu ustanovu, osim u slučajevima propisanim posebnim zakonom, i u slučajevima kada bi to štetilo njegovom zdravlju ili zdravlju drugih osoba.

O nameri napuštanja stacionarne zdravstvene ustanove iz stava 1. ovog člana pacijent mora dati pismenu izjavu koja se čuva u medicinskoj dokumentaciji pacijenta.

Podatak o napuštanju stacionarne zdravstvene ustanove bez najave, nadležni zdravstveni radnik obavezan je da upiše u medicinsku dokumentaciju pacijenta.

Ako je pacijent maloletan odnosno nesposoban za rasuđivanje, nadležan zdravstveni radnik obavezan je da o samovoljnom napuštanju stacionarne zdravstvene ustanove obavesti njegovog zakonskog zastupnika.

Pravo na preventivne mere

Član 24.

Svaki pacijent ima pravo na odgovarajuće zdravstvene usluge radi sprečavanja bolesti.

Zdravstvena ustanova ima obavezu sprovođenja preventivnih mera, odnosno prevencije u sprečavanju nastanka bolesti i povreda, podizanjem svesti ljudi i obezbeđivanjem zdravstvenih usluga u odgovarajućim intervalima za grupacije stanovništva koje su izložene povećanom riziku obolevanja, u skladu sa zakonom.

Pravo na kvalitet pružanja zdravstvene usluge

Član 25.

Svaki pacijentima pravo na dostupnost kvalitetnim zdravstvenim uslugama, koje su mu potrebne zavisno od njegovog zdravstvenog stanja i koje se pružaju u skladu sa utvrđenim standardima struke.

Pravo na kvalitet zdravstvene usluge podrazumeva da zdravstvena ustanova obezbedi zadovoljavajući nivo pružanja zdravstvenih usluga i humanog odnosa prema pacijentu.

Pravo na sigurnost pacijenta

Član 26.

Zdravstvena ustanova je obavezna da u pružanju zdravstvene usluge, pacijentu obezbedi sigurnost u skladu sa savremenim dostignućima zdravstvene struke i nauke, a u cilju postizanja najpovoljnijeg ishoda i smanjenja rizika za nastanak neželjenih posledica po zdravlje pacijenta.

Zdravstvena ustanova mora kontinuirano pratiti faktore rizika i preduzimati mere za njihovo smanjenje, u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast kvaliteta u zdravstvenoj zaštiti.

Svaki pacijent ima pravo da bude pošteđen povreda pruzrokovanim lošim funkcionisanjem zdravstvenih službi, pogrešnom medicinskom praksom i greškama i pravo pristupa zdravstvenim uslugama i tretmanima koji zadovoljavaju visoke sigurnosne standarde.

Pravo na olakšavanje patnji i bola

Član 27.

Svaki pacijentima pravo na najviši nivo olakšavanja patnje i bola saglasno opšte prihvaćenim stručnim standardima i etičkim principima, što podrazumeva terapiju bola i humanu palijativnu negu u poslednjem stadijumu života.

Pravo iz stava 1. ovog člana ne podrazumeva eutanaziju.

Pravo na poštovanje pacijentovog vremena

Član 28.

Svaki pacijentima pravo na zakazivanje pregleda, dijagnostičkih procedura, kao i drugih medicinskih mera i postupaka radi očuvanja i unapređenja svog zdravstvenog stanja.

Pravo na prigovor

Član 29.

Svaki pacijent, koji smatra da mu je uskraćeno pravo na zdravstvenu zaštitu, ili da mu je postupkom zdravstvenog radnika odnosno zdravstvenog saradnika u zdravstvenoj ustanovi uskraćeno neko od prava iz oblasti zdravstvene zaštite, može podneti prigovor zdravstvenom radniku koji rukovodi procesom rada, direktoru zdravstvene ustanove, Upravnom odboru ili zaštitniku prava pacijenata.

Svaki pacijent ima pravo na podnošenje prigovora i u postupku ostvarivanja prava iz zdravstvenog osiguranja, posebno ovlašćenom licu organizacije obaveznog zdravstvenog osiguranja u skladu sa propisima kojima se uređuje zdravstveno osiguranje.

Pravo na naknadu štete

Član 30.

Svaki pacijent koji zbog stručne greške zdravstvenog radnika odnosno zdravstvenog saradnika, u ostvarivanju zdravstvene zaštite pretrpi štetu na svom telu, ili se stručnom greškom prouzrokuje pogoršanje njegovog zdravstvenog stanja, ima pravo na naknadu štete prema opštim pravilima o odgovornosti za štetu.

Pravo na naknadu štete ne može se unapred isključiti ili ograničiti.

III. OBAVEZE I ODGOVORNOSTI PACIJENATA

Član 31.

U postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite u zdravstvenim ustanovama i privatnoj praksi obaveze i odgovornosti pacijenata, u smislu ovog zakona, odnose se na odgovornost za lično zdravlje, prema drugim korisnicima zdravstvenih usluga, zdravstvenim radnicima odnosno zdravstvenim saradnicima, drugim zaposlenima u zdravstvenoj ustanovi i privatnoj praksi, kao i široj društvenoj zajednici.

U ostvarivanju zdravstvene zaštite u zdravstvenoj ustanovi, pacijent je dužan da se pridržava opštih akata zdravstvene ustanove o uslovima boravka i ponašanja u njoj.

Na obaveze i odgovornosti pacijenta iz ovog člana, shodno se primenjuju propisi kojim se uređuju obligacioni odnosi.

Odgovornost pacijenta za lično zdravlje

Član 32.

Svaki pacijent je dužan da pri ostvarivanju zdravstvene zaštite u zdravstvenoj ustanovi:

- 1) aktivno učestvuje u zaštiti, očuvanju i unapređenju svog zdravlja;
- 2) u potpunosti i istinito informiše nadležnog zdravstvenog radnika odnosno zdravstvenog saradnika o svom zdravstvenom stanju;
- 3) pridržava se uputstava i preduzima mere propisane od strane nadležnog zdravstvenog radnika odnosno zdravstvenog saradnika.

Ako se pacijent ne pridržava obaveza iz člana 31. stav 1. ovog zakona i stava 1. ovog člana, nadležni zdravstveni radnik odnosno zdravstveni saradnik, posle prethodnog upozorenja, može otkazati pružanje dalje zdravstvene zaštite pacijentu, izuzev hitne medicinske pomoći, o čemu je dužan da obavesti direktora zdravstvene ustanove, kao i da u medicinsku dokumentaciju pacijenta unese razloge za odbijanje pružanja zdravstvene zaštite.

Odgovornost pacijenta prema drugim korisnicima zdravstvenih usluga

Član 33.

Svaki pacijent je dužan da poštuje prava drugih pacijenata, utvrđena ovim zakonom, koji ostvaruju zdravstvenu zaštitu u zdravstvenoj ustanovi i privatnoj praksi .

Odgovornost pacijenata prema zdravstvenim radnicima,

zdravstvenim saradnicima i drugim licima

koja pružaju i obezbeđuju zdravstvene usluge

Član 34.

Svaki pacijent je obavezan da se prema zdravstvenom radniku odnosno zdravstvenom saradniku, u postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite, odnosi sa poštovanjem, uvažavanjem njegove ličnosti i dostojanstva, profesionalnog i fizičkog integriteta, kao i poštovanje njegovog vremena. Zabranjeno je ometanje zdravstvenih radnika odnosno zdravstvenih saradnika prilikom pružanja zdravstvene zaštite.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, zdravstveni radnik odnosno zdravstveni saradnik upozoriće pacijenta da takvim postupanjem podleže odgovornosti, u skladu sa zakonom.

Član 35.

U slučaju kršenja odredbi čl. 33. i 34. ovog zakona, zdravstvena ustanova nema pravo da pacijentu uskrati dalje lečenje.

Član 36.

Svaki pacijent je obavezan da blagovremeno informiše nadležnu zdravstvenu ustanovu o otkazivanju termina za zakazane preglede i medicinske postupke, kao i o promeni adrese i telefonskog broja.

IV. ZAŠTITA PRAVA PACIJENATA

Zaštitnik prava pacijenata

Član 37.

Zaštita prava pacijenata obezbeđuje se organizovanjem zaštitnika prava pacijenata istalnog radnog tela u jedinici lokalne samouprave – Saveta za zdravlje, koji će obavljati poslove u oblasti zdravlja.

Poslove zaštitnika prava pacijenata obavlja lice koje ima završen pravni fakultet.

Zaštitnik prava pacijenata može obavljati poslove za više jedinica lokalne samouprave, odnosno više zdravstvenih ustanova na teritoriji jedinice lokalne samouprave.

Odluku o organizovanju, finansiranju, načinu i uslovima rada zaštitnika prava pacijenata iz stava 3. ovog člana, u skladu sa potrebama pacijenata i kapacitetima zdravstvene službe, donosi nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

U cilju efikasnog rada zaštitnika prava pacijenata, zdravstvena ustanova je dužna da mu omogući uvid u medicinsku dokumentaciju pacijenta koja je u vezi sa navodima iznetim u prigovoru.

Član 38.

Pacijent odnosno njegov zakonski zastupnik prigovor može podneti zaštitniku prava pacijenata pismeno, ili usmeno na zapisnik.

Po prigovoru iz stava 1. ovog člana, zaštitnik prava pacijenata, odmah a najkasnije u roku od pet radnih dana od dana podnošenja prigovora, utvrđuje sve bitne okolnosti i činjenice u vezi sa navodima iznetim u prigovoru.

O svom nalazu odmah, a najkasnije u roku od tri radna dana, zaštitnik prava pacijenata obaveštava podnosioca prigovora, rukovodioca organizacione jedinice i direktora zdravstvene ustanove.

Podnosilac prigovora koji je nezadovoljan nalazom zaštitnika prava pacijenata, može se, u skladu sa zakonom, obratiti zdravstvenoj inspekciji, odnosno nadležnom organu organizacije zdravstvenog osiguranja kod koje je pacijent zdravstveno osiguran ili Savetu za zdravlje.

Zaštitnik prava pacijenata podnosi mesečni izveštaj o podnetim prigovorima direktoru zdravstvene ustanove u cilju njegovog informisanja i preduzimanja određenih mera u okviru njegove nadležnosti.

Zaštitnik prava pacijenata dostavlja tromesečni, šestomesečni i godišnji izveštaj Upravnom odboru zdravstvene ustanove i Savetu za zdravlje.

Savet za zdravlje

Član 39.

Savet za zdravlje, obrazovan u jedinici lokalne samouprave, u skladu sa zakonom kojim se uređuju jedinice lokalne samouprave, statutom odnosno odlukom jedinice lokalne samouprave, obavljaće i poslove iz oblasti zaštite prava pacijenata.

Savet za zdravlje obavlja sledeće poslove:

- razmatra prigovore o povredi pojedinačnih prava pacijenata i na osnovu dostavljenih i prikupljenih dokaza i utvrđenih činjenica ocenjuje da li je došlo do povrede prava;
- o svom nalazu Savet za zdravlje obaveštava podnosioca prigovora i direktora zdravstvene ustanove na koju se odnosi prigovor;
- prati povrede pojedinačnih prava pacijenata na području jedinice lokalne samouprave i predlaže mere za zaštitu i promociju prava pacijenata;
- u slučajevima povrede prava pacijenata koje mogu vitalno ugroziti pacijenta, bez odlaganja obaveštava ministarstvo nadležno za poslove zdravlja;

- podnosi godišnji izveštaj o svom radu i preduzetim merama za zaštitu prava pacijenata nadležnom organu jedinice lokalne samouprave i ministarstvu nadležnom za poslove zdravlja.

Član 40.

Savet za zdravlje donosi poslovnik o svom radu kojim se bliže uređuje organizacija i način rada.

Savetza zdravlje može obavljati poslove za više jedinica lokalne samouprave.

Član 41.

Prostorne, administrativno-tehničke uslove i finansijska sredstva za rad Saveta za zdravlje, obezbeđuje jedinica lokalne samouprave.

Član 42.

Zaštitnik prava pacijenata i članovi Saveta za zdravljeu svom radu obavezni su da postupaju u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast zaštite podataka o ličnosti.

V. KAZNENE ODREDBE

Prekršaji

Član 43.

Novčanom kaznom od 300.000 do 1.000.000 dinara kazniće se za prekršaj zdravstvena ustanova, odnosno drugo pravno lice koje obavlja zdravstvenu delatnost u skladu sa ovim zakonom ako:

1) pacijentu ne obezbedi prevodioca, odnosno tumača, u skladu sa ovim zakonom (član 8 . stav 4. i člana 9 . stav 4.);

2) pacijentu ne omogući ostvarivanje prava na slobodan izbor doktora medicine, odnosno doktora stomatologije (član 10 .);

3) bez pristanka pacijenta, odnosno protivno njegovoj volji ili bez pristanka zakonskog zastupnika maloletnog, odnosno poslovno nesposobnog pacijenta, nad pacijentom budu preduzete medicinske mere suprotno odredbama ovog zakona (član 12 . st. 2. i 3. i član 16 . stav 1.);

4) pacijentu ne omogući uvid u svoju medicinsku dokumentaciju (član 17 . stav 1.);

5) zakonskom zastupniku ne omogući uvid u medicinsku dokumentaciju kada je pacijent novorođenče ili maloletno lice, odnosno poslovno nesposobno lice(član 17 . stav 2.);

6) detetu koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje, ne da na uvid njegovu medicinsku dokumentaciju, kao i ako naruši poverljivost podataka koje se nalaze u medicinskoj dokumentaciji (član 17 . stav 5.);

7) ako prekrši obavezu čuvanja naročito osetljivih podataka o ličnosti pacijenta, odnosno raspolaže ili rukuje podacima iz medicinske dokumentacije pacijenta suprotno odredbama čl. 18-21 . ovog zakona;

8) pacijentu ne omogući ostvarivanje prava iz čl. 18-21 . ovog zakona;

9) pre početka medicinskog istraživanja ne osigura pacijenta koji je podvrgnut medicinskom istraživanju kod nadležne organizacije za osiguranje ili ako nad pacijentom vrši medicinskoistraživanje bez prethodne odluke etičkog odbora zdravstvene ustanove (član 22. st. 7. i 9.).

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice u zdravstvenoj ustanovi novčanom kaznom od 30.000 do 50.000 dinara.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana tač. 1), 3), 4), 5), 6), 7) i 8) kazniće se i zdravstveni radnik preduzetnik novčanom kaznom od 100.000 do 500.000 dinara.

Član 44.

Novčanom kaznom od 500.000 do 1.000.000 dinara kazniće se za prekršaj zdravstveni radnik preduzetnik ako postupi suprotno odredbama člana 22. stav 10. ovog zakona.

Član 45.

Novčanom kaznom od 10.000 do 50.000 dinara kazniće se za prekršaj zdravstveni radnik ako:

1) pacijentu uskrati pravo na informacije u skladu sa ovim zakonom (član 8 . stav 1.);

2) pacijentu ne da obaveštenje, odnosno u medicinsku dokumentaciju ne unese podatak o obaveštenju koje je potrebno da bi pacijent doneo odluku o pristanku ili nepristanku na predloženu medicinsku meru ili ako pacijentu odnosno zakonskom zastupniku onemogući uvid u troškove lečenja (član 9 .);

3) drugim licima saopšti naročito osetljive podatke pacijenta za koje je saznao, odnosno koje mu je pacijent u toku pružanja zdravstvene zaštite saopštio (član 11 . stav 2.);

4) bez pristanka pacijenta, odnosno protivno njegovoj volji ili bez pristanka zakonskog zastupnika maloletnog, odnosno poslovno nesposobnog pacijenta, nad pacijentom budu preduzete medicinske mere suprotno odredbama ovog zakona (član 12 . st. 2. i 3. i član 16 . stav 1.);

5) u medicinsku dokumentaciju pacijenta ne upiše podatak o pristanku ili odbijanju pacijenta odnosno zakonskog zastupnika na predloženu medicinsku meru (član 14 . stav 3.);

6) pacijentu odnosno zakonskom zastupniku ne omogući uvid u svoju medicinsku dokumentaciju ili ako ne vodi medicinsku dokumentaciju u skladu sa zakonom (član 17 . st. 1. i 3.);

7) zakonskom zastupniku ne omogući uvid u medicinsku dokumentaciju kada je pacijent novorođenče, maloletno lice, odnosno poslovno nesposobno lice (član 17 . stav 2.);

8) prekrši obavezu čuvanja naročito osetljivih podataka o ličnosti pacijenta, odnosno raspolaže ili rukuje podacima iz medicinske dokumentacije pacijenta suprotno odredbama čl. 18-21 . ovog zakona;

9) ne upiše u medicinsku dokumentaciju službenu belešku o samovoljnom napuštanju zdravstvene ustanove, bez najave pacijenta i ako o tome ne obavesti zakonskog zastupnika maloletnog, odnosno poslovno nesposobnog lica (član 23 . st. 3. i 4.).

Član 46.

Novčanom kaznom od 20.000 do 50.000 dinara kazniće se za prekršaj zaštitnik prava pacijenata, ako ne dostavlja mesečni izveštaj direktoru zdravstvene ustanove, odnosno tromesečni, šestomesečni i godišnji izveštaj Savetuza zdravlje (član 38 . st. 5. i 6.).

VI. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 47.

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši ministarstvo nadležno za poslove zdravlja.

Član 48.

Jedinice lokalne smouprave organizovaće rad i obezbediti uslove za rad Zaštitniku prava pacijenata i Savetuza zdravljeu roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do isteka roka iz stava 1. ovog člana ostaju na snazi odredbe člana 39. Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik RS” br. 107/05, 72/09 – dr. zakon, 88/10, 99/10 i 57/11).

Član 49.

Stupanjem na snagu ovog zakona, prestaju da važe odredbe Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik RS” br. 107/05, 72/09 – dr. zakon, 88/10, 99/10 i 57/11): čl. 25. do 40a, 42, 43, 256. stav 1. tač. 1) do 6), u stavu 3. reči „tač. 2) do 6)”, član 259. stav 1. tač. 1) do 6) i član 263.

Član 50.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

OBRAZLOŽENJE

I. USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 97. stav 10. Ustava Republike Srbije („Službeni glasnik RS” br. 98/06) kojim je propisano da Republika Srbije uređuje i obezbeđuje sistem u oblasti zdravstva.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Prava pacijenata u Republici Srbiji uređena su nizom propisa iz oblasti sistema zdravstvene zaštite (Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o zdravstvenom osiguranju, Zakon o lekovima i medicinskim sredstvima, Zakon o javnom zdravlju, Zakon o transplataciji organa, Zakon o transplataciji ćelija i tkiva, Zakon o lečenju neplodnosti i postupcima biomedicinski potpomognutog oplodjenja i dr).

Ovim propisima nadležnosti u sprovođenju prava pacijenata često se preklapaju, zbog čega su zapaženi problemi u njihovoj efikasnoj primeni.

Razlozi za donošenje posebnog Zakona o zaštiti prava, obavezama i odgovornostima pacijenata je potreba da se oblast prava pacijenata, način ostvarivanja i način zaštite tih prava, kao i obaveze i odgovornosti pacijenata, urede na potpuniji i precizniji način.

Donošenje Zakona o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata neophodno je i radi jasnog definisanja i uređenja ove oblasti, kao i usaglašavanja postojećih propisa koji na direktan ili indirektan način uređuju oblast prava pacijenata.

Takođe, razlozi su sadržani i u obavezi Republike Srbije da i u ovoj oblasti pravni sistem uredi sa preuzetim međunarodnim obavezama, kao što su: Evropska povelja o pravima pacijenata (2002. godina), Konvencije o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primene biologije i medicine – Konvencija o ljudskim pravima i biomedicini („ Službeni glasnik RS-Međunarodni ugovori”, broj 12/10 – Konvencija Saveta Evrope koja je ratifikovana 2010. godine), Univerzalna deklaracija o bioetici i ljudskim pravima UNESCO (2005. godine), Deklaracija o pravima pacijenata Svetske medicinske asocijacije (1981. godina, revidirana 2005. godine), Etički principi za medicinska istraživanja koja uključuju ljudske subjekte Svetske medicinske asocijacije (1964. godina, revidirana 2008. godine), Principi prava pacijenata u Evropi Svetske zdravstvene organizacije (1994. godine).

Ovim zakonom po prvi put je uređeno pravo pacijenta da na sopstvenu odgovornost napusti stacionarnu zdravstvenu ustanovu, izričito je utvrđeno pravo pacijenta na dostupnost kvalitetnim zdravstvenim uslugama u zavisnosti njegovog zdravstvenog stanja i u skladu sa utvrđenim medicinskim standardima. Tako je po prvi put propisano pravo na sigurnost pacijenata i pravo na olakšavanje patnji i bola. Izričito je propisana i obaveza pacijenata da poštuje prava drugih pacijenata koji ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu u zdravstvenoj ustanovi, kao i odgovornost pacijenata prema zdravstvenim radnicima, zdravstvenim saradnicima i drugim licima u postupku ostvarivanja prava iz zdravstvene zaštite. Na nov način uređena je zaštita prava pacijenata, i to organizovanjem zaštitnika prava pacijenata i Komisije za zaštitu prava pacijenata u jedinicama lokalne samouprave.

III. OBJAŠNJENJE POJEDINAČNIH REŠENJA

U poglavlju I – osnovne odredbe, propisano je da se ovim zakonom uređuju prava pacijenata prilikom korišćenja zdravstvene zaštite, način ostvarivanja i način zaštite tih prava, kao i druga pitanja u vezi sa pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata.

U čl. 1-5. utvrđeno je da je pacijent svaka osoba, bolesna ili zdrava, koja zatraži ili kojoj se pruža zdravstvena usluga radi očuvanja i unapređenja zdravlja, sprečavanja, suzbijanja i ranog otkrivanja bolesti, povreda i drugih poremećaja zdravlja i blagovremenog i efikasnog lečenja i rehabilitacije. Svakom pacijentu se garantuje jednako pravo na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu, u skladu sa njegovim zdravstvenim stanjem, opšteprihvaćenim stručnim standardima i etičkim načelima, u najboljem interesu pacijenta i uz poštovanje njegovih ličnih stavova. Ostvarivanje ovih prava zasniva se na partnerskom odnosu pacijenta i zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika, na svim nivoima zdravstvene zaštite, uz međusobno poverenje i poštovanje.

U poglavlju II – ljudska prava i vrednosti u zdravstvenoj zaštiti pacijenata – utvrđeno je da svaki građanin ima pravo da zdravstvenu zaštitu ostvaruje uz poštovanje najvišeg mogućeg standarda ljudskih prava i vrednosti, odnosno da ima pravo na fizički i psihički integritet i na bezbednost njegove ličnosti, kao i na uvažavanje njegovih moralnih, kulturnih, religijskih i filozofskih ubeđenja. Takođe, predviđeno je da svako dete do navršenih 18 godina života ima pravo na najviši mogući standard zdravlja i zdravstvene zaštite.

U čl. 7-30. Utvrđena su prava pacijenata: pravo na dostupnost zdravstvene zaštite, pravo na informacije, pravo na obaveštenje, pravo na slobodan izbor, pravo na privatnost i poverljivost, pravo na samoodlučivanje i pristanak, pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju, pravo na poverljivost podataka o zdravstvenom stanju pacijenta, pravo pacijenta nad kojim se vrši medicinsko istraživanje, pravo pacijenta da na sopstvenu odgovornost napusti stacionarnu zdravstvenu ustanovu, pravo na preventivne mere, pravo na kvalitet pružanja zdravstvene usluge, pravo na sigurnost pacijenta, pravo na olakšavanje patnji i bola, pravo na poštovanje pacijentovog vremena, pravo na prigovor i pravo na naknadu štete.

U poglavlju III– utvrđene su obaveze i odgovornosti pacijenata koje se odnose na odgovornost za lično zdravlje, odgovornost prema drugim korisnicima zdravstvenih usluga, zdravstvenim radnicima odnosno zdravstvenim saradnicima, drugim zaposlenima u zdravstvenoj ustanovi i privatnoj praksi, kao i široj društvenoj zajednici.

U poglavlju IV – u čl. 37-42. definisano je da se zaštita prava pacijenata obezbeđuje organizovanjem zaštitnika prava pacijenata i Saveta za zdravlje u jedinici lokalne samouprave. Predviđeno je da poslove zaštitnika prava pacijenata obavlja lice koje ima završen pravni fakultet kao i da može obavljati poslove za više jedinica lokalne samouprave, odnosno više zdravstvenih ustanova na teritoriji jedinice lokalne samouprave. Odluku o organizovanju, finansiranju, načinu i uslovima rada zaštitnika prava pacijenata, u skladu sa potrebama pacijenata i kapacitetima zdravstvene službe, donosi nadležni organ jedinice lokalne samouprave. Predviđena je obaveza zdravstvene ustanove da, u cilju efikasnijeg rada zaštitnika prava pacijenata, omogući mu uvid u medicinsku dokumentaciju pacijenta koja je u vezi sa navodima iznetim u prigovoru.

U članu 38. utvrđen je način i postupak podnošenja prigovora zaštitniku pacijentovih prava, postupak odlučivanja po podnetom prigovoru kao i obavezu zaštitnika prava pacijenata o redovnom podnošenju izveštaja o svom radu.

U čl. 39-42. utvrđen je sastav i nadležnost Saveta za zdravlje kao i obaveza Saveta za zdravlje da je u svom radu dužan da postupa u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast zaštite podataka o ličnosti.

U poglavlju V – kaznene odredbe, u čl. 43-45. propisane su novčane kazne za zdravstvenu ustanovu, odnosno drugo pravno lice koje obavlja zdravstvenu delatnost, odgovorno lice u zdravstvenoj ustanovi, zdravstveni radnik preduzetnik, zdravstveni radnik i zaštitnik prava pacijenata.

U poglavlju VI – prelazne i završne odredbe, čl. 46-50. Utvrđeno je da nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši ministarstvo nadležno za poslove zdravlja, da će jedinice lokalne samouprave organizovati rad i obezbediti uslove za rad zaštitniku prava pacijenata i Savetu za zdravlje, u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona. Predviđeno je da do isteka roka navedenog roka ostaju na snazi odredbe člana 39. Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik RS” br. 107/05, 72/09 – dr. zakon, 88/10, 99/10 i 57/11). Predviđeno je da stupanjem na snagu ovog zakona, prestaju da važe odredbe Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik RS” br. 107/05, 72/09 – dr. zakon, 88/10, 99/10 i 57/11): čl. 25. do 40a, 42, 43 i 263 kao i da ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

IV.ZA SPROVOĐENJE OVOG ZAKONA NIJE POTREBNO OBEZBEDITI DODATNA SREDSTVA U BUDŽETU REPUBLIKE